[א]כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים [ב]אוסרים במעשר מתקיף לה רב שימי בר אשי ממאי דלמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילת מעשר אבל בנגיעה דמעשר ואכילה דחולין לא פליגי והא נגיעה היא מדקתני נאכלין בידים מסואבות מי לא עסקינן דקא ספי ליה חבריה אלא אמר רב פפא הכא בידים תחלות עסקינן ורבי שמעון בן אלעזר היא [ג]דתניא אין ידים תחלות לחולין רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר ידים תחלות לחולין ושניות לתרומה תחלות לחולין אין לתרומה לא הכי קאמר תחלות אף לחולין שניות לתרומה אין לחולין לא ומי איכא ידים תחלות אין [ד]דתניא [ה]הכנים ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים [ג]ידיו שניות דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה והכא בגזירה ידיו אטו גופו קא מיפלגי מר סבר ידיו כגופו שוינהו רבנן ומר סבר ידים כידים דעלמא שוינהו רבנן ולוקמה כרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות הויין דלמא כי קאמר רבי עקיבא הני מילי בתרומה וקדשים דחמירי אבל לחולין שניות הויין וליהויין נמי שניות דהא שמעינן ליה לר"ע דאמר שני עושה שלישי בחולין [ו]דתנן בו ביום דרש רבי עקיבא [ז]וכל כלי חרש וגו' יטמא טמא לא נאמר אלא יטמא לטמא אחרים לימד על ככר שני שהוא עושה שלישי בחולין דלמא הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בדרבנן לא אמר ר"א א"ר הושעיא הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן ודלא כרבי יהושע [ח]דתניא [ט]רבי אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון שני שני שלישי שלישי רבי יהושע אומר [י]האוכל אוכל ראשון ושני שני [כ]שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה [ל]בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא קסבר [מ]חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי ולוקמה

בחולין

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא מן התורה טהור וסופרים גזרו עליו טומאה כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין והבא ראשו ורובו במים שאובין וכל האמורים בילולות השבת אצל שמונה עשר דבר [שבת יג:] כולם טומאת שני [א]לטומאה גזרו עליהם ומטמא את הקדש עד שעושהו שלישי וטמא הוא שעושה רביעי: **ופוסל את התרומה.** דשלישי בתרומה פסול ולא עביד רביעי. במסכת סוטה [כט.] נפקא לן מטבול יום בקל וחומר: **וחכמים אוסרים במעשר.** אלמא שאני מעשר מחולין: **ממאי.** ילפת מדרבנן דשני עושה שלישי במעשר: **דלמא עד כאן.** לא [א] קאסרי רבנן אלא לאסור לאכול מי שידיו מסואבות או הבא במים שאובים לא יאכל במעשר דאסורין במעשר אכילה משמע אבל באכילה דחולין מודו ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה: **מדקתני נאכלין.** ולא קתני אוכלין מי שידיו מסואבות דנידוק מינה הא יצא דם לא יאכלם אלא נאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות: **דקספי ליה חבריה.** ובהא דייקינן הא הוכשרו אין נאכלין לאחרים אלמא פסלא בהו נגיעת שני והא ליכא למאן דאמר: [ב]**מי לא עסקינן כו'.** כלומר מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים ואפילו הכי דייק מתניתין הא יצא מהן דם אין נאכלין: **הכא.** מתניתין דדייק הא הוכשרו פסלא בהו נגיעת ידים מסואבות לאו בידים שניות קאמר אלא בידים תחלות ולקמיה מפרש הי ניהו ידים תחלות ומתניתין דקאמר דידים תחלות הוכשרו אף להיות ראשונות לחולין רבי שמעון בן אלעזר היא: **דתניא אין ידים תחלות לחולין.** במקום שהוזכר ידים תחלות כגון ידים שהוכנסו לבית המנוגע דמיקרו תחלות לא הוזכרו אצל חולין דבחולין לא הוו אלא שניות [ג]אלא לענין תרומה וקדשים שוינהו תחלות משא"כ בשאר ידים דאפילו לתרומה שניות הויין: **רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות.** הוזכרו אצל חולין וידים שניות כגון סתם ידים הוזכרו אצל תרומה לעשותה שלישי ולפוסלה: **הכנים ידיו.** כשנטלן וטיהרן מטומאת סתם ידים: **ביאה במקצת לא שמה ביאה.** דאי שמה ביאה הוי כל גופו טמא ובעי טבילה משום והבא אל הבית (ויקרא יד) ולמאן ידים הוא דמטמינן. וטעמא דתרוייהו משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו ובהא גזרה פליגי איזו טומאה גזרו על ידיו ר"ע סבר ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות כגופו אם נכנס שם דהוי ראשון מדאורייתא: **כידים דעלמא.** וכ"מ דאפילו נטלן ומיד הכניסן ולא נגעו בשום דבר הוו שניות מחמת ביאה: **ונוקמה.** למתניתין כר"ע דהא סתימתאה היא ורובא דסתמי [ג]אליבא דר"ע דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכולהו אליבא דרבי עקיבא[ט]) וכיון דשמעת לרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות אוקי למתניתין כוותיה: **אבל לחולין שניות הויין.** הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר בהדיא אף לחולין הן תחלות: **וליהויין נמי שניות.** וכרבי עקיבא מתוקמא שפיר: **דהא שמעינן ליה דאמר שני עושה שלישי בחולין.** הלכך [י]אילא מהם דם פסלו בהו ידים: **דתנן.** בפרק כשם שהמים (סוטה דף כז:): **בו ביום.** יום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא וכל היכא דתני בו ביום ההוא יומא הוה והכי אמרינן בברכות (דף כח.): שרץ שנפל לאויר תנור[כ]) והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני וכתיב [ל]יטמא ומשמע יטמא אלמא עביד שלישי: **על ככר.** דסתם תנור ככרות בתוכו: **שמטמא את השלישי.** וקרא משמע בין חולין ובין תרומה: **בטומאה דאורייתא.** כגון שרץ: **אבל בטומאה דרבנן.** כגון ידים דמדרבנן הוא דהויין שניות: **על טהרת הקדש.** כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורוצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתן ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש ואשמעינן דשני עביד בהו שלישי: **ודלא כרבי יהושע.** דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי דבטלה דעתו ואין יכול להתפיס על חולין טהרת הקדש: **האוכל אוכל ראשון.** נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל [מ]שלישי שלישי. ולקמיה [לד.] מפרש טעמא דר"א למשוי אוכל כמאכל עצמו. ודוקא שאכל חצי פרס שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוייה והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (דף פב:) אבל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאב הטומאה: **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון.** או אוכל שני הוי שני דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל. ולקמיה [לד.] מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משוי ליה שני: **שלישי שני לקדש.** האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי. ולקמיה [שם] מפרש טעמא: **ואין שני לתרומה.** דאי נגע [נ]לתרומה לא פסל לה אבל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי ליאסר באכילה. דאף ע"ג דאמר רבי יהושע אין אוכל נעשה כמאכל ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני אבל לאיתסורי באכילה מודה דשלישי עביד האוכלו שלישי וה"נ אמרינן לקמן (דף לד:) בשמעתין:

ודלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה. אע"ג דנקט לשון אכילה נראה שכן הוא האמת וברייתא מוכחת כן [ט] דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק חומר בקדש (חגיגה דף יח:) לא גריס ודלמא בשום ספר: **ובאכילה** דחולין לא פליגי. לא היה צריך כאן לאכילה דחולין אלא אגב דנקטיה במס' חגיגה (ג"ז שם) נקטיה הכא: [כ]**והא** נגיעה היא מדקתני ונאכלין. וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשילא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר [י] דהחמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע: **דכולי** עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה. ואפילו לריש לקיש דאמר (זבחים דף לב:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה היינו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה[ל]): **הני** מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא. תימה דבפרק [יא] ה' דסוטה (דף ל.) א"ר אסי רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין רבי מאיר דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין ומאי ראיה מייתי מיניה הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדאמר הכא למשמע דאתא לאפוקי מדר' עקיבא דאמר התם לעיל שני עושה שלישי בחולין וי"ל דרבי אסי לית ליה דיחוי דהכא והשתא לרבי אסי ההיא דפרק קמא דשבת (דף יג:) דאלו פוסלין את התרומה דמשמע תרומה ולא חולין אתא דלא כר"ע דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין: **האוכל** אוכל ראשון. בפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה וא"ת ואמאי הוי ראשון בשני סגי וכ"ת משום מעשר שני דאין שני פוסלו והלא אפילו משקים חולין נעשים ראשונים על ידי שני ויש לומר דרבי אליעזר משוה מדותיו לעשות אוכל כמאכל לגמרי:

מאן

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הל"ב ופי"ט הל"א ופי"ו הל"ב ופ"ח בכ"מ ופי"א הלכה ג ג ד:
פג ב מיי' פי"ג מהל' מעשר שני הל"ד ופע"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ח:
פד ג מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הל' ב:
פה ד מיי' שם הלכה י:
פו ה מיי' שם פי"א הל"ב:
פז ו ז מיי' שם הל"ט:

◆

שיטה מקובצת

א] דבר כולם טומאת שני גזרו עליהם: ב] דבחולין לא הוו אלא שניות אבל לענין תרומה וקדשים: ג] ורובא דסתמי אליביה דסתם משנה ר"מ: ד] הלכך כי יצא מהם דם: ה] שרץ שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא תנור והרי הוא ראשון: ו] וכתיב יְטַמָּא ומשמע יְטַמֵּא אלמא עביד שלישי: ז] והאוכל אוכל שלישי שלישי: ח] דאי נגע בתרומה לא פסל לה: ט] וברייתא מוכחת כן דאוסרין במעשר: י] ומותר ליגע וי"ל דה"א דהחמירו חכמים שלא לאכול: יא] תימה דבפ' כשם שהמים א"ר אסי:

◆

רבינו גרשום

קא חזינן כל הטעון ביאת ים מדברי סופרים כגון שצריך ליטול ידיו קודם שיאכל אם לא נטל ידיו: ותר בחולין ובמעשר. והני ולין שלקחן בכסף מעשר שובין כמעשר: מי לא נסקי' דקא ספי ליה לחבריה. לומר שאינו אלא נגיעה קא תני דאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל לא מוקמת ליה [א] אליבא רבנן סברי אפי' יצא מהם ם נאכלים בידים מסואבות מוקמינן מתניתין דלכול נגיעה: אלא אמר רב פא הכא בידים תחילות סקינן. כלומר מתניתין קתני הא יצא מהם דם ין נאכלין בידים מסואבות ידים תחילות כגון שהכניס דיו לבית המנוגע כדבעינן פרושי ור' שמעון בן אלעזר יא דאמר תחילות לחולין מטמאות חולין: בידים עלמא שוינהו רבנן. כלומר ה ידים דעלמא שהגוף הור אין ידיו אלא שניות ף הכא שנגעו באוכלין מאן שהאוכל ראשון וידים ניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור בידים דעלמא וינהו רבנן ואינן אלא ניות: ונוקמה כר' עקיבא. לומר ונוקמה מתניתין קתני הא יצא מהם דם ין נאכלין בידים מסואבות ר' עקיבא דאמר דידים שבות תחילות ומטמאות חולין: אינו אומר טמא אלא טמא לטמא טומאה אחרים. לומר ככר שבתוך התנור מא ומטמא ככר אחר שהוא לישי: הני מילי בדאורייתא בל בדרבנן לא. כלומר טומאה דאורייתא כגון שרץ בל בדרבנן כגון נטילת ידים א אמר שעושה שלישי: ור' לעזר אמר ר' אושעיא הכא חולין כו'. כלומר מתני' קתני הא יצא מהם דם ין נאכלין בידים מסואבות הכא) בחולין שנעשו על הרת הקדש [מיירי]: ודלא ר' יהושע כו' כלומר ר' ושע אומר האוכל אוכל אשון ואוכל שני שני. כלומר ין שאוכל אוכל ראשון בין שאוכל אוכל שני שני: שלישי שני לקדש. כל גופו חשוב שני לקדש ומטמא קדש אבל אין וסל תרומה: בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר באיזה אוכל אמרינן דאם אכל אוכל שלישי דחשוב גופו שני לקדש טמא קדש שאכל אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה אבל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש אין שוב גופו שני לקדש ואין עושה שלישי בקדש קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כלו' ליה בהו דין שלישי דאין עושין שלישי ואין מקבלין שלישי ולדבריו דר' יהושע כיון דידיו שניות יכול לאכול חולין שנעשו על טהרת

מסורת הש"ס

א) [פרה פי"א משנה ה] סוטה ל. חגיגה יח:, ב) [תוספתא דטהרות פ"א הי"ד ע"ש], ג) [צ"ל דתנן], ד) [ידים פ"ב משנה א], ה) פסחים יח. סוטה כז:, ו) צ"ל דתנן, ז) שבת יד. סוטה ל. טהרות פ"ב משנה ב, ח) [צ"ל לפני ד"ה דקספי], ט) [סנהדרין פו.], י) [צ"ל אין דורשין], כ) עיין בזה הדיבור במפרשי הש"ס וגם בספר מסורת שמואל בהגהות שלו על רש"א, ל) [ועיין תוס' שבועות יז: ד"ה אפילו].

◆

תורה אור השלם

ו. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דילמא ע"כ לא קאמרי רבנן וכו' במעשר דאוסרין במעשר: (ב) תוס' ד"ה ודילמא וכו' מוכחת כן דאוסרין במעשר:

◆

מוסף רש"י

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא טהור מן התורה וחכמים הזקיקוהו לבא במים ולטהר, כגון הבא ראשו ורובו במים שאובין והאוכל חצי פרס אוכלין טמאין והידים שהצריכום טבילה, כולם בתורת שני הטעינום (סוטה ל. ובעי"ו חגיגה יח:). **מטמא את הקדש.** להיות שלישי ויעשה רביעי (סוטה שם) כלומר נתנו עליהן טומאת שני לטומאה והשני מטמא את הקודש להיות קרוי טמא ופוסל עוד את הרביעי (חגיגה שם). **ופוסל את התרומה.** להפסל היא עצמה אבל אינה פוסלת אחר לעשות רביעי (שם). **ומותר בחולין.** לאכול חולין מדלא קתני ואינו פוסל את החולין ונקט לישנא דמותר אפילו לאוכלן משמע (שם). **וחכמים אוסרים במעשר.** באכילה אבל נגיעה שרי, וחולין אף לאכול, והכי אמר בחגיגה (סוטה שם). **בו ביום.** במס' ברכות (כח.) אמרינן דכל היכא דתני בו ביום היא יום שהושיבו את ר"א בן עזריה בישיבה, שנתרבו תלמידים שנתנו רשות ליכנס לכל, שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"ח שאין תוכו כברו אל יכנס לבהמ"ד ורבתה תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה (סוטה כז:). **וכל כלי חרש וגו'.** אשר יפול מהם אל תוכו, ותנא בהכל שוחטין (לעיל כד.) אע"פ שלא נגע אלא נתלה באוירו הוה ליה כלי ראשון וכתיב כל אשר בתוכו יטמא מחמת הכלי, הו"ל אוכל שני (פסחים יח.). **טמא לא נאמר.** כל אשר בתוכו טמא, אלא יטמא. למדרש נמי יְטַמֵּא, שמטמא אחרים (סוטה שם). **לימד על ככר שני.** דהא קרא משתעי באוכלין כדכתיב בתריה מכל האוכל אשר יאכל, והוא היה בתוך הכלי, יטמא, אלמא ככר שני עושה שלישי, ואף בחולין דקרא סתמא כתיב, והא ליכא למימר דאוכלין שבו מקבלין טומאה מן השרץ דליהוי אויר כלי כמאן דמלי טומאה ויהיו אוכל ראשון, דא"כ אף כלים שנאמרו יטמאו (פסחים שם). להכי נקט ככר, לפי שהוא מצוי בתנור שהוא כלי חרס (סוטה שם). **האוכל אוכל ראשון.** חצי פרס מאוכל ראשון, ראשון. נעשה גופו ראשון לטומאה מדרבנן (סוטה ל.) ומטמא את התרומה להיות שניה ויהא המזיר ומפסל שלישי (שבת יד.). **שני שני.** האוכל אוכל שני נעשה גופו שני (סוטה שם) פוסל ואינו מטמא (שבת שם). **שלישי.** אינו פוסל תרומה במגעו אבל הקדשים פוסל (שם). **ר' יהושע אומר.** האוכל אוכל ראשון הוי שני וכן האוכל אוכל שני הוי שני (שם) דאוכל ראשון לא עבד ליה ראשון אלא שני, שאין האוכל חמור כמאכל, אבל מאכל שני עושה אותו שני (סוטה שם). **שלישי שני לקדש.** האוכל אוכל שלישי נעשה גופו שני לקדש שאם יגע בקדש יטמאנו לפסול עוד אחר וכל הנך טומאות מדרבנן ניהו (שם). **בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** כלומר חולין אמרו שהאוכל שלישי שלהן נעשה שני לקדש, כחולין שנעשו על טהרת תרומה, שבעליהם כהן ורגיל בתרומה וקיבל עליו לאכול חולין שלו בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל תרומותיו בטהרה הזקוקה להן, הילכך משכחת בהו שלישי, דבחולין אחרים לא משכחת שלישי (שם) דהאי אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא וטהרתן טומאה אצל הקדש, הלכך שמירה דידה לאו שמירה היא לענין קודש ומישיע כאוכל שלישי דידיה דילמא ראשון הוא והאוכלו שני (שבת יד.). **על טהרת הקדש לא.** דהוו להו חולין גרידי, שהמתפיס חולין לטהרת הקדש בטלה דעתו ואין כדבריו כלום (סוטה ל.).

---

*) נראה דצ"ל ולא מוקמת לה גם אליבא דרבנן דסברי דבילא מהן דם אין נאכלין בידים מסואבין דהא מתני' לא איירי באכילה רק בנגיעה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones